

چه خواهد شد؟

احمد غلامی

آنچه بیش از هر چیز در مرگ ناگهانی رئیس‌جمهور موضوع سخن و محل تفکر است، وقایع پیش‌روی این فقدان است؛ اینکه اوضاع چگونه پیش خواهد رفت و آیا در گسست به‌وجودآمده، رخدادهای تازه شکل خواهد گرفت یا آینده توالی روزهای سپری‌شده است. بدیهی است در گسست به‌وجودآمده در زمان، سیاست می‌تواند تغییر چهره دهد و از مسیر دیگری عبور کند که پیش از این گسست، ناممکن به نظر می‌رسید. اما از سوی دیگر، حامیان رئیس‌جمهور شهید که نسبت به راه و روش او وفادارند و منافع جمعی خود را در گرو چنین وفاداری می‌بینند به‌یقین ترجیح می‌دهند وضعیت موجود را حفظ کنند. خاصه اینکه مرگ رئیس‌جمهور حین خدمت هاله‌ای از منزلت به وجود آورده که با درهم‌تنیدگی حریم حرمت مرگ، مانع هر تغییری خواهد شد و طرفداران این‌گونه القا خواهند کرد که هر تغییری به‌واسطه همفکران سیاسی رئیس‌جمهور شهید عملی خواهد شد. پس چندان دور از ذهن نیست که آنان برای صیانت از شیوه و روش سیاست‌ورزی خود و حفظ منافعشان بیش از هر جناح دیگری برای دستیابی به قدرت پیش‌قدم باشند. شاید بی‌دلیل نباشد که نگاه عکس‌هایی از آنان کنار رئیس‌جمهور متوفی منتشر شده است. تصاویری از چهره‌های وابسته به جناح پایداری که می‌توانند در انتخاباتی آرام و بدون جنجال تبلیغاتی، پیروزی در انتخابات ۱۴۰۰ را تکرار کنند. این خواسته نه خواسته‌های دور از ذهن است و نه دست‌نیافتنی. اما آنان که جور دیگری فکر می‌کنند، جدا از سودای قدرت و نشستن بر مسند قوه مجریه به این نکته هم باور دارند که در گسست موجود می‌توان مسیر تازه‌ای را در پیش گرفت و برای مشکلات به‌وجودآمده در سال‌های اخیر اقدام عاجل کرد؛ آنان این گسست ناخواسته در جریان قدرت را فرصتی برای تغییر ارزیابی می‌کنند و به آن امیدوارند. البته که این سودا خالی از منافع سیاسی و اقتصادی نیست که کمترین آن بازگشت به قدرت است. این طیف از چهره‌های سیاسی را اصلاح‌طلبان آری‌گویی تشکیل می‌دهند که در انتخابات مجلس اخیر وفاداری خود را اثبات کرده‌اند، وگرنه بعید است اصلاح‌طلبان دگراندیش در این میانه شانس و تمایلی برای حضور داشته باشند. اصولگرایان معتدل هم در این انتخابات از دیگر جریان‌های سیاسی اقبال بیشتری دارند. این اقبال نه به دلیل وجهه مردمی آنان که از آن محروم هستند، بلکه به این دلیل است که آنان نه آن هستند و نه این. اصولگرایان معتدل جریان قدرت را به نرمی تغییر خواهند داد، با این تأکید که از مسیر اصلی خودش خارج نخواهد شد. آنان همچنین می‌توانند مورد حمایت اصلاح‌طلبان آری‌گویی هم باشند. البته این امکان آری‌گویی دوطرفه است. در هر صورت مرگ در حین خدمت ابراهیم رئیسی، شرایط مناسبی برای تغییر با حفظ وضعیت موجود به وجود آورده است. آنچه برای جناح‌های سیاسی در قدرت اهمیت دارد این است که هر تغییری در چارچوب وضعیت موجود رخ بدهد، این خواسته یعنی تغییر بدون تغییر. اما برای پایداری‌ها و خاصه اصولگرایان تغییر بدون تغییر، یک فرصت تاکتیکی است؛ تغییر از سوی خودی‌ها برای خودی‌ها. این تغییر با آنچه در ذهن اصلاح‌طلبان دگراندیش است، فاصله بسیار دارد. آنان دیگر از این مراحل عبور کرده‌اند. این شایده این تاکتیک برای اصلاح‌طلبان آری‌گویی امیدوارکننده باشد. امید به تغییرات بطنی، اما هرچه هست انتخابات پیش‌رو عرصه بازی نیروهای درون قدرت است. این انتخابات که

در هشتم تیرماه ۱۴۰۳ برگزار خواهد شد، بیش از آنکه مردم را درگیر کند، جریان‌های سیاسی روی صحنه و پشت صحنه را درگیر خواهد کرد. جناح سیاسی پایداری که خود را مستحق ادامه این راه می‌داند تمام تلاش خود را خواهد کرد تا این فرصت آغازی دوباره برای دستیابی به قدرت باشد. اصولگرایان منتقد هم با تأکید بر وعده‌های انجام‌شده از سؤدمیریت‌های دولت درصددند که حفظ حرمت عملکرد گذشته رئیس‌جمهور متوفی انتقادات خود را در لاف‌های ستایش مطرح کنند. مدح شیبه دم، اصلاح‌طلبان آری‌گویی بعید است در این عرصه توانی برای عمل سیاسی داشته باشند، خاصه اینکه آنان از پشتیبانی تمام اصلاح‌طلبان برخوردار نیستند. این عدم برخورداری از حمایت اصلاح‌طلبان حداکثری در کوتاه‌مدت مانع پیش‌روی آنان در سیاست خواهد شد و آنان را ناگزیر می‌کند برای دستیابی به قدرت، با اصولگرایان معتدل هم‌پیمان شوند. این کار بیش از پیش بین آنان و اصلاح‌طلبان دگراندیش و مردم حامی آنان فاصله خواهد انداخت. در هر صورت گسست به‌وجودآمده برای اصلاح‌طلبان آری‌گویی، عرصه تازه‌ای است برای ورود به تلاش‌های جدی تر سیاسی که عیار آنان را محک خواهد زد.

روزنامه

شنبه ۵ خرداد ۱۴۰۳
۱۶ ذی‌القعده ۱۴۴۵
۲۵ می ۲۰۲۴
سال بیست‌ویکم
شماره ۴۸۴۰
۲۰ هزار تومان
۱۲ صفحه

در «شرق» امروز می‌خوانید: گزارش اولیه هیئت عالی بررسی ابعاد و علل سانحه بالگرد حامل رئیس‌جمهور • سیدحسن نصرالله: شهیدان رئیسی و امیرعبداللهیان هیچ‌گاه ما را ترک نکردند

گزارشی از حضور طیف گسترده میهمانان خارجی برای تسلیت شهادت ابراهیم رئیسی و همراهانش و دیدار آنها با رهبر انقلاب

صفحه جدید دیپلماسی

مراسم تشییع و خاکسپاری پیکر رئیس‌جمهوری و همراهانش با حضور گسترده افسار مختلف مردم برگزار شد

موج مردمی بدرقه

این گزارش را در صفحه ۳ بخوانید. عکس: پایگاه اطلاع‌رسانی ریاست‌جمهوری

برگزیده‌ها

یکی از ۳ استان با بیشترین میزان بارندگی و ظرفیت‌های طبیعت‌گردی سهمی از آب و صنایع مادر ندارد

زخم توسعه‌نیافتگی بر لرستان

از حضور در ورزشگاه تا پیگیری تعویض چمن

آل هاشم

امام جمعه‌ای متفاوت

گزارش «شرق» از تصمیم دقیقه ۹۰ مجلس یازدهم برای انتخابات شوراها

جدایی شوراها از ریاست‌جمهوری

خرمشهر؛ از حماسه‌های دیروز تا خستگی‌های امروز

آهای عامو

از چی عکس می‌گیری...!؟

یادداشت

پرسشی در برابر آینده

مهرداد احمدی شیخانی

همه انسان‌ها دنبال آن هستند که به خواسته‌هایشان برسند و برای این منظور بسیار هم تلاش می‌کنند و تمهیداتی می‌اندیشند و زمینه‌های کوناگونی را فراهم می‌کنند. با این همه و با وجودی که ممکن است به تمام جزئیات فکر کرده و همه چیز را از قبل پیش‌بینی کرده باشیم، باز هم این امکان وجود دارد که اختلالی در برنامه‌ها، با وجود همه ظرافت‌های از قبل اندیشه‌شده، پیش بیاید و ما را ناچار به تصمیماتی عاجل کند که حالا برای این تصمیمات باید بسیاری جزئیات دیگر را در نظر بگیریم و الزاماً، آنچه به دست می‌آید، آتی نشود که زمانی در ابتدا برایش وقت و انرژی گذاشته بودیم و قطعاً شرایط دگرگون و مقصد، نه همان مقصد اولیه خواهد شد. حال در چنین وضعیتی چه باید بکنیم و چه راهی باید در پیش بگیریم که کمترین آسیب به آن منظور نرسد؟ جواب این پرسش چندان ساده نیست؛ هرچند گزیر و گزیری هم از آن نیست. هفته گذشته اتفاقی افتاد که ترجمه روشن این جمله معروف در فرهنگ ایرانی است: همان جمله آشنا که می‌گوییم «عمر دست خداست»

و به‌واقع نیز جز این نیست. رخدادی که سبب شد تا رئیس‌جمهور کشور را در سانحه هوایی از دست بدهیم. اتفاقی که دیگران درباره آن تا همین امروز بسیار نوشته و گفته‌اند و پس از این هم بسیار خواهند گفت و خواهند نوشت و از آنجا که انسان‌ها هرکدام دارای ویژگی‌هایی منحصربه‌فردی هستند که در فرد دیگری حتی اگر شود برایش مشابه یافت، یکسان نیستند و بودن و نبودنشان و تأثیری که بر جامعه، محیط و اطراف خود می‌گذارند و همچنین تأثیری که از جامعه، محیط و اطراف خود می‌گیرند، با دیگران متفاوت است، حاصل نهایی نیز چه بخواهیم و چه نخواهیم، متفاوت خواهد شد و این موضوعی قطعی است که نمی‌توان در آن تردید کرد. از این رو، سؤالی که در همین چند روز، بسیاری از خود

پرسیدند، این است که «حالا چه خواهد شد؟»

که سایر کشورها اقداماتی را انجام داده‌اند که منجر به شکل‌گیری نهادهای ملی حقوق بشری در کشورهايشان شده است. هرچند با برخی از استانداردهای بیابیه پارسیس منطبق نباشد. از جمله این تلاش‌ها می‌توان به شکل‌گیری مؤسسه حقوق بشر و برابری، ترکیه، کمیسیون عالی حقوق بشر عراق، کمیسیون ملی حقوق بشر پاکستان، مؤسسه ملی حقوق بشر امارات متحده عربی و جامعه ملی حقوق بشر عربستان سعودی اشاره کرد. فقدان این نهاد ملی حقوق بشری در ایران بارها در بررسی دوره‌ای جهانی شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد (Universal Periodic Review) درباره ایران، مورد اشاره دولت‌های مختلف از جمله همسایگان ایران قرار گرفته است. مجموع این توصیه‌های بین‌المللی، کنش فعالانه دولت‌های همسایه ایران و همچنین حساس‌شدن برخی از نهادهای داخلی سبب شد که در ایران نیز گام‌هایی برداشته شود. مهم‌ترین گام در این خصوص با تدوین لایحه ایجاد نهاد ملی حقوق بشر در سال ۹۸ برداشته شد و در سال ۱۴۰۰ به مجلس شورای اسلامی تحویل داده شد. لایحه مذکور با وجود برخی اشکالات ماهوی و ساختاری، در کل اقدامی مثبت و رو به جلو بود و نوید بهبود فرایند نظارتی را در حوزه حقوق بشری ایران می‌داد.

یادداشت

بررسی حقوقی امکان نامزدی اعضای شورای متشکل از رؤسای قوای مقننه و قضائیه و معاون اول رئیس‌جمهور در انتخابات ریاست‌جمهوری

آیا اعضای شورای برگزاری انتخابات می‌توانند نامزد شوند؟

مصطفی سالاری

عضویت علمی و مدرس حقوق عمومی

۱۳۶۵/۸/۲۵) که بیان می‌دارد: «کلیه افرادی که مسئولیت مستقیم در امر انتخابات ریاست‌جمهوری را به صورت اجرا یا نظارت دارند، در صورتی می‌توانند داوطلب شوند که قبل از ثبت‌نام از سمت خود استعفا نموده و در آن سمت شاغل نباشند». شورای موضوع اصل ۱۳۱ قانون اساسی (متشکل از معاون اول رئیس‌جمهور، رئیس مجلس و رئیس قوه قضائیه) صرفاً برای برگزاری انتخابات ریاست‌جمهوری در شرایط و حالات بیان‌شده در آن اصل تشکیل می‌شود و نمی‌توان نقش مستقیم، غیرقابل واگذاری و مدیریت عالی آن شورا بر انتخابات را انکار کرد یا به نقشی غیرمستقیم یا کم‌اهمیت تقلیل داد. بنابراین، نامزدی اعضای این شورا به لحاظ داشتن نقش مستقیم (مدیریت عالی) در انتخاباتی که در آن شرایط خاص برگزار می‌کنند، بنا به صراحت ماده ۳۷ قانون انتخابات ریاست‌جمهوری، بدان جهت که آنان «...در امر انتخابات ریاست‌جمهوری به صورت اجرا

یادداشت

ضرورت ایجاد نهاد ملی حقوق بشر

حمیدرضا اکبرپور

دکتری حقوق بین‌الملل عمومی

مختلف جامعه مدنی را فراهم می‌کند. در کنار این امر، نهادهای مذکور باید دارای بودجه کافی و مناسب باشند تا مستقل از دولت عمل کنند و بر استقلالشان تأثیر نگذارد. نهاد جهانی و مسئول در زمینه نهادهای ملی حقوق بشری، اتحادیه جهانی نهادهای ملی حقوق بشر است. این اتحادیه با ۱۱۷ عضو اصلی و عضو ناظر، یکی از بزرگ‌ترین شبکه‌های حقوق بشر در سراسر جهان است. این اتحادیه چهار شبکه منطقه‌ای در قاره‌های آفریقا، آمریکا، اروپا و آسیا و اقیانوسیه دارد.

با وجود تلاش‌ها و اقدامات همسایگان ایران برای ایجاد نهاد ملی حقوق بشر منطبق بر بیانیه پاریس، اما ایران تنها کشور در منطقه است که در این مورد وضعیت مشخصی ندارد. این در حالی است

حقوق بشر حقوقی ذاتی برای همه انسان‌ها بدون در نظر گرفتن نژاد، جنس، ملیت، قومیت، زبان، مذهب یا هر موقعیتی دیگری است و همه بدون تبعیض مستحق این حقوق هستند. به‌منظور نظارت و پیگیری حقوق بشر که روزبه‌روز به اهمیت آن افزوده می‌شود، نهادهای بین‌المللی متعددی ایجاد شده است. در کنار این نهادهای ملی بین‌المللی که به منظور نظارت و هنجارسازی بیان نهاده شده‌اند، سازوکارهای دیگری برای نظارت و اجرای حقوق بشر در سطح ملی پدیدار شده است. از جمله مهم‌ترین این سازوکارهای ملی، نهادهای ملی حقوق بشر است. نهادهای ملی حقوق بشر، نهادهای دولتی اما مستقل از حکومت با اختیارات قانون اساسی می‌توانند گسترده برای حمایت و ارتقای حقوق بشر در سطح ملی هستند. این نهادهای ملی به طیف کاملی از حقوق بشر از جمله حقوق مدنی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می‌پردازند. برخی از این نهادها نیز دارای صلاحیت شبه‌قضائی هستند و ممکن است مجاز به شنیدن و بررسی شکایات و دادخواست‌های مربوط به موقعیت‌های فردی باشند. این نهادها باید به اصول پاریس که توسط مجمع عمومی سازمان ملل در سال ۱۹۹۳ میلادی تأیید شده است، پایبند باشند. برای تضمین استقلال و ثگرت‌گرایی این نهادها، باید ترکیب آنها به‌گونه‌ای باشد که نمایندگی طیف‌های